

הַלְבוּת צִיצִית סִימָן יוֹ

ביאורים ומוספים

הולך ברשות הרבים הוא בהצנע, כתב לעיל (סי' ט"ז) : ס"ק ל) שלא שייך בזה משום מראית העין.

[משנ"ב ס"ק ט]

לקח לו בגד של ד' כנפות ולהטיל בו ציצית כדי להנכו במצותו.

5) מבואר בדין זה, שדין חינוך לענין מצות ציצית הוא משעה שיודע הקטן להתעטף. אמנם, מדברי הרמ"א שכתב שיודע הקטן לאחר הציצית בידו בשעת קריאת שמע, משמע לכאורה שגיל חינוך הוא כשיודע הקטן לקרוא, שהוא מאוחר מגיל חינוך של עטיפה. ויש שביארו בכונת הרמ"א (וכן נקט בשו"ת פאר. שדך ח"ב סי' ה), שמדובר בקטן שבא עם אביו לבית הכנסת, ובשעה שהציבור קורין קריאת שמע יודע הוא להחזיק את הציציות בידו.

והמנהג בזה, כתב השערי תשובה (סי"ד ד) בשם הא"ר (סי"ב) להלבישו טלית קטן כשיודע לדבר, ולפחות כשיגיע לגיל שלש. והוסיף הגרי"ש אלישיב (קונטרס חינוך הבנים שעל ידי כולל אברכים רחובות סכ"ב) שהמנהג הוא מגיל שלש גם אם מתלכלך כל היום מחול ומבוץ.

[משנ"ב שם]

ישעור טליתו, כתב בפריימגריים פסימן טז ובכ"ף התיים שהוא כדי להתעטף בו ראשו ורובו שלו.

6) באופן המדידה, כתב בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' כב) שבאורך מודד מתחילת גבו כולל ראשו, ומשעור זה צריך רוב. וברחב מסיפק שמקף רוב דיקף הגוף, היינו הגב והצדדים.

[משנ"ב שם]

ואם יש בו זה השעור, אז צריך אביו להטיל בו ציצית ולקרף עמו. ואם אין בו זה השעור, אין מקריכין עליו.

7) אמנם לענין אתרוג שאול, הביא לקמן (סי' תרנח ס"ק כח) שיטת הראשונים שמקיימים בו מצות חינוך ביום ראשון של דרכות, אף על פי שצריך לכתב, ובביאור שיטתם כתב בשערי צדק (סי"א לו), שהם סבורים שמצות חינוך היא רק על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה, ובשו"ת אגרות משה (יריד ח"ג סי' נב) דייק מדבריו, שסובר שעיקר הדין כדעך זו. ובשו"ת שכט הלוי (ח"ג סי' ו) כתב, שיש לחלק בין אתרוג שאול שאי אפשר לחנך את הקטן בכך מחמת קטנותו, כיון שאין הקטן יכול להקנות האתרוג לאחרים, לבין מצות ציצית, שאפשר לחנך את הקטן ללבוש בגד כשעור ולקיים את המצוה בתיקונה.

8) אמנם, אם עדיין לא הגיע לגיל חינוך של מצות ציצית אך הגיע לגיל חינוך של ברכו, כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שיכולים להורגילו לברך כדי לחבב עליו את המצוות, אף אם אין בטלית קטן כדי שיעור ראשו ורובו. והגרש"ז אויערבך (שיח הלכה אות כ) כתב, שהגם שאסור לחנך בדבר הפסול למצותו גם את מי שלא הגיע לחינוך, מ"מ בציצית שהיא מצוה חשובה מאד ומצותה כל היום, וגם קטנים שהם בני שלש וארבע שנים עדיין לא הגיעו לחינוך, על כן אין לגעור במחנכים אותם לברך. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (קונטרס מצות חינוך ואיסור שקר סכ"ב) שמדן חינוך יכול הקטן לברך.

[ביה"ל ד"ה לשוק]

לענין שיהיה נקרא שמו בת ד' כנפותיו.

13) והחזו"א כתב (אר"ח סי' ג ס"ק יט), שאם קרסים חשובים לחבר את שני חלקי הבגד כשיש בכל אחר מהם כשיעור, הוא הדין שחשובים להשלים את השיעור.

[ביה"ל שם]

ובביאור דבריו כתב החזו"א (שם), שצריך שיכסה הבגד את גוף האדם בין אם יתן את אורך הבגד לאורך קומתו, ובין אם יתן את רחב הבגד לאורך קומתו. וסיים שם, שעדיין אין הלשון מכונן, וגם אינו מובן מה ענין זה לחיבור שני חצאי הטלית על ידי קרסים.

סִימָן יוֹ

מי הם החיובים בציצית

[משנ"ב ס"ק ד]

דאף מי שאינו מצוה נעושה יש לו שקרא.

1) ומה שיש רשות בידה ללבוש ציצית, ביאר הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ג דבר הלכה אות כג) שהינו דוקא במקום שמטילות ציצית על שמלית שלהן, אבל להתעטף בטלית שלנו אסור להן, שהוא כלי גבר על אשה.

[משנ"ב שם]

ישקף לומר 'נענו' בין שהאנשים נצטוו, גם הם יש להם שקרא.

2) אמנם לברך לכתחילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' קצ ס"ד ד"ה יטעוב) לענין תקיעת שופר, שכיון שלא מבר שום רמז מצוה בש"ס על הנשים, יותר טוב היה שהן עצמן גם כן לא יברכו, אלא שלא נוכל למחות בידן על כך.

וגוי המקיים מצוה, דעת הגרש"ז אויערבך (משנ"ב ביצחק יקרא) שאף על פי שיש לו שכר, מ"מ אין הוא שייך באמירת יצוננו.

[משנ"ב ס"ק ה]

לאו חובת גברא, שאינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית.

3) ומטעם זה כתב לקמן (סי' כה ס"ק ב) לגבי מי שאין ידו משגת לקנות גם ציצית וגם תפילין, שיקנה ותפילין, משום שאוונן הוא חייב להניח ואם אינו מניח הרי הוא בכלל פושעי ישראל, ואילו בציצית הוא מחייב רק אם יש לו בגד של ארבע כנפית. עוד כתב שם, שאם אין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין אינו חייב לחזור על הפתחים כדי לקנותן.

[משנ"ב ס"ק ו]

ואולי דיש להקמיר בכל זה מפני מאית העין ונקראתא שם בסעף ח.

4) אמנם, מי שהולך תמיד בטלית קטן תחת בגדיו, ואף כשהוא

יום א' י"ג סיון תשע"ה

כ"ט באר הגולה

הלכות ציצית סימן יז

יז מי הם החיובים בציצית, ובו ג' סעיפים :

א מנחה מג כ ט
ב קריש קריש קריש
כ טס התוספת
ג רכ"ט פסק ג
ה הלכות ציצית
ד טקה מכ

א "אף-על-גב דכתוב וראיתם אתו, סומא (א) חובב בציצית, מפני שנתרבה מאשר תכסה בה, וקרא ד'וראיתם אתו' אצטרף למעט (ב) כסות לילה (ע"ל סי' יח): **ב** בנשים (ה) ועבדים פטורים, מפני שהיא מצות עשה (א) שהזמן גרמא. הגה ומכל מקום אם רוצים לעטפו (ד) ולקרף עליו הרשות בידן כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא (תוס' והרא"ש והר"ן פ"ב ד"ה ופ"ק דקדושין), אף מחזיקי פניהרא, ולכן אין להן ללבש ציצית, הואיל (ה) ואינו (ב) חובב גברא (אגור סימן כו), פרוש, אינו חובב ללבוש לו טלית כרי שיתחייב בציצית. ולקמן בסימן יט אמר, כשיש לו טלית מארבע כנפות (ולבשו). **טמטום ואנדווגינוס (ו) חזקין מספק, ויחזעטפו (ז) בלא ברקה** (פרוש טמטום לא נודע אם הוא זכר או נקבה, ואנדווגינוס יש לו (ח) זכרות ונקבות). (הנה ולפי מה שנהגו נשים לקרף במצות עשה שהזמן גרמא (א) [ג] גם הם זכרים) (דברי עצמו): **ג** יקטן היודע להתעטף, אביו צריך (ט) לקח לו (ד) (ד) ציצית (י) לחנכו: הגה ודוקא כשיודע לעטף שני ציציות

שערי השובה

[א] גם הם יקרנו. עכ"ל, ומ"ש דאי בריה הוא לא יקרן, כ"כ ג"כ בעלת המיד, וקבריו סי' חר"מ פ"ב דמה בך, דאי משום דפרה לא נצטנה, גם נשים לא נצטנו ומקבולת איב ח"ה ברה ע"ש, ודבריו נכונים, וכן בשאנת אנה סי' לא קבב הכלאים בציצית לא שרא דתמנא אלא במקום מענה, לכן טמטום ואנדווגינוס אע"ג דחיובים מספקא מי"מ כלאים אסור: ולכן אפלו להגן וכוונת דוסי"ל סדון בציצית חוב לעשות לכן של מינו, כ"כ בטמטום ואנדווגינוס אין להטיל אפלו לכן בבגד פשתן הואיל ואינו ראוי לבלוה, ותקנה מן התורה ע"ש, והנראה דאף אם נאמר שהוא בריה מי"מ לא אכתיב באסור כלאים, דהא גם נשים חובבים, וא"כ שפיר ש"ך הך טעמא שאינו ראוי לבלוה דתקלת ועוד קבב פשענא אנה שם דאם הפגד הוא ספק פתי חיוב ואסור להטיל בה תקלת מלשום ספק בלא"כ, אז אפלו אם הוא של פשתן אין להטיל אפלו לכן בטמטום ולציל שאירי לבדיקה מן התקלת ע"ש: [ד] ציצית לחנכו. עכ"ל, וכתב בא"ר בשם ספר וראים, להלביש לקטן ט"ק כשיודע

באור הלכה

לענין שתיקה נקרא שמו בת ד' כנפות⁽¹⁾, אבל אס-פן נהיה מכרחיו לוטר דהצטרפין ארף ורובב של הפגד להבדיל לחיוב של הטלית'גטן בציצית; ובאמת אין דין זה ברור, דיש אומרים דבעינן כרי ראשו ורבו בין בארף ובין בולחב⁽²⁾, צנ בארצות-החיים, ומכל מקום נראה לי דאם הטלית'גטן מתייק בכל צד כשעור אמה על אמה, בנדאי נוכל לסמך ולקרף עליו, דאף אם תמצי לוטר דלא מצטרפין צד אחד להשני לענין זה, הלא כמה אחרונים סוברין דשעור אמה על אמה לבד הוא שעיר בגד החובב בציצית; ושעור אמה הוא ששה טפחים ולא בעינן אפה שלנו. כתב הפרי"מגדים: אם יש בהפגד כרי לכסות ראשו ורבו אלא שהוא לבוש כרי ואין יוצא בו לשוק צרא, וקמ"ל ביה-אדם יוצאין בו ל"ב דטובר תרמי בעינן, וכמו שפסק השר"י וקמו פ"ה מג"ג אבנהם בסוף דבריו להחמיר, אפשר דאין הכי נמי בעניננו דאין ראוי לקרף על טלית קנה, דבטר וצמח אולינן, וצריך עיון, ולקאורה היא פלא, דבנדאי לא נתנה התורה שעוריו בכל אחד לפי דעתו: גם ללא אמרו בבב"מא "והוא יוצא בה ארבע לשוק" אלא "והמדולל יוצא בה". ואפשר לדשו"ן פ"ה בסימן זה, ע"ש, דביאור הפסק זה, אבל באמת הפ"ה לא כן לזה, ויזמר נראה לי דמה שהביא לו הפסק זה משום דהוא כתב באש"ל-אבנהם דלפ"ה אם הוא יוצא בה קבבע, אף שאין בה ראשו ורבו של קטן ואין שום אדם יוצא בה, אפלו הכי חובב, דאולינן פתר דידה ולא אמרין בטלה דעתו, משום הכי מספק נמי להפסק, מה שאין כן לפי מה שברננו ממחלד אין שום ספק בזה דתיב:

חובב לעשות בו ציצית, מה שאין כן לולב דגפי איש הוא חובב גברא, שהוא חובב הגוף. ודע, (1) דאנן פסקינן גבי ציצית, חובב גברא וזלאו חובב גברא, ותרונהו לקלא: חובב גברא לקלא, למעוטי חובב מנא, שכל זמן שאינו לובש הטלית אף-על-פי שיש לו ארבע כנפות פטורה מציצית; לאו חובב גברא, שאינו חובב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית⁽³⁾, רק אם יש לו טלית מארבע כנפות ולובשו אז חובב בציצית: עין סימן יט: (1) חובבים מספק, דספק תורה לחמרא, כן קבב בית-יוסף. ומשמע מזה דדבר שחייבו רק מדרבנן, בגון טלית שאולה אחר שלשים יום, וכנ"ל בסימן יד, או בגד שחייבו רק מטעם ספק, בגון בגד שחציו פתוח וחציו סתום, וכנ"ל בסימן י' סעיף ו, רשאין לילך בו בלא ציצית. ועין בפרי"מגדים שכתב עוד בעין זה, ואולי דיש להחמיר בכל זה מפני מראית העין וכדאיתא שם בסעיף (4): (2) בלא ברקה. כיון דהערך החיוב הוא רק משום ספקא, לענין ברקה שהוא מדרבנן אולינן בה לקלא. ועין לקמן בסימן סז במשנה ברורה מה שנתחב שם א"ה פ"ה כללים בשם הפוסקים בזה: (3) זכרות ונקבות. והוא גם כן ספק זכר או נקבה. ועין בארצות-החיים שהביא ראה ממה מקומות דפסקינן כן להלכה דהוא בגדר ספק, ולא כמאן דאמר דהוא בריה בפני עצמו: **ג** לקח לו ציצית. פרוש, לקח לו (1) בגד של ד' כנפות ולהטיל בו ציצית כדי לחנכו במצות⁽⁶⁾. ושעור טליתו, כתב בפרי"מגדים בסימן טז ובגדר החיים שהוא כדי להתעטף בו ראשו ורבו של⁽⁵⁾, ומשערינן פקטן עצמו שמתעטף בו לפי גדלו ולפי קטנו; ואם יש בו זה השעור, אז צריך אביו להטיל בו ציצית ולקרף עמו⁽⁷⁾, ואם אין בו זה השעור, אין מקרינן עליו⁽⁸⁾: (1) לחנכו. כל זה (2) דוקא כשלא הגיע עדין ל"ג, אבל מי"ג

שער העיון

(8) ט"ז: (3) ברכות יט ע"ב: (2) קדושין לד: (7) מג"א אבנהם: (4) ט"ז: (1) באר היטב: (1) ב"ה וארצות-החיים בשם התוספות: (2) באר היטב:

באר היטב

(8) ועבדים. עין וראיהו סי' טז: (3) חובב גברא. פי' שאינו מחייב לקח לעצמו טלית כמ"ש סי' כד. ודע דאנן פסקינן גבי ציצית חובב גברא ולא חובב גברא, ותרונהו לקלא: חובב גברא לקלא למעוטי חובב מנא, שכל זמן שאינו לובש הטלית אע"פ שיש לו ד' כנפות פטורה מציצית, וזלאו חובב גברא, שאינו חובב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית, רק אם יש לו טלית מדי כנפות ולובשו אז חובב בציצית, עין סי' יט: (1) גם הם יקרנו. וקמ"ל דאי דהיה דטמטום יקרף כתיב טעמא וגם אנדווגינוס למ"ד מספקא הוא, אלא למ"ד בריה בפני עצמה הוא למה יקרף, שכנה"ג, ועין בלבוש ולי"ח. ועין בספר בני-חיא שמפליג במקום שיש בו ספקות להחמיר כרי לברך אם נאטר ספק ברכית להקל: (7) ציצית לחנכו. דוקא פחות מכן י"ג אבל מי"ג ואילך חובב בציציה בגדול. ומ"ש בירושלם מהרי"ל

משנה ברורה

א (א) חובב בציצית. ופשוט דיוכל לברך גם-כפן עליהן, אף שידבק אותי מתחלה במשמוש בדי או יקבש לאחר לבדקם: (ב) כסות לילה. והסברא: נתנת לרבות כסות סומא וקמ"ל מסות לילה, (6) משום דכסות סומא ישנו על-פל-פנים בראיה אצל אחרים, אבל כסות לילה אינו בראיה אצל אחרים: **ב** (2) שהזמן גרמא. דהא בלילה לאו זמן ציצית הוא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מהם (3) אפלו מדרבנן, (4) דהקשה פל התורה לתפלין דכתיב בהו "למען תהיה תורת ה' בפיך", וכמו דפטרות מתפלין דאמקיש לתלמוד תורה דכתיב בה "ושננתם לבניך" ולא לבנותיה, כן פטרות מפל מצות עשה שהזמן גרמא; ועבדים ילפינן בגורה שנה' לה' מאשה, דכל מצוה שהאשה פטורה מכ העבד פטור: (ד) ולקרף עליו. דאף מי שאינו מצוה ועושה (7) יש לו שכרו, ויש לו מר וצנוה כיון שהאנשים נצטוו גם הם יש להם שכר⁽⁸⁾: (ה) ואינו חובב גברא. בזה (ה) כמדתן למה מברכות הנשים על לולב דהוא גם-כפן מצות עשה שהזמן גרמא, ותרין שאני הכא שאינו חובב גברא, שאפלו איש אינו עליו חייב דאורייתא לקנות טלית בת ארבע כנפות, אלא אם מתעטף

